

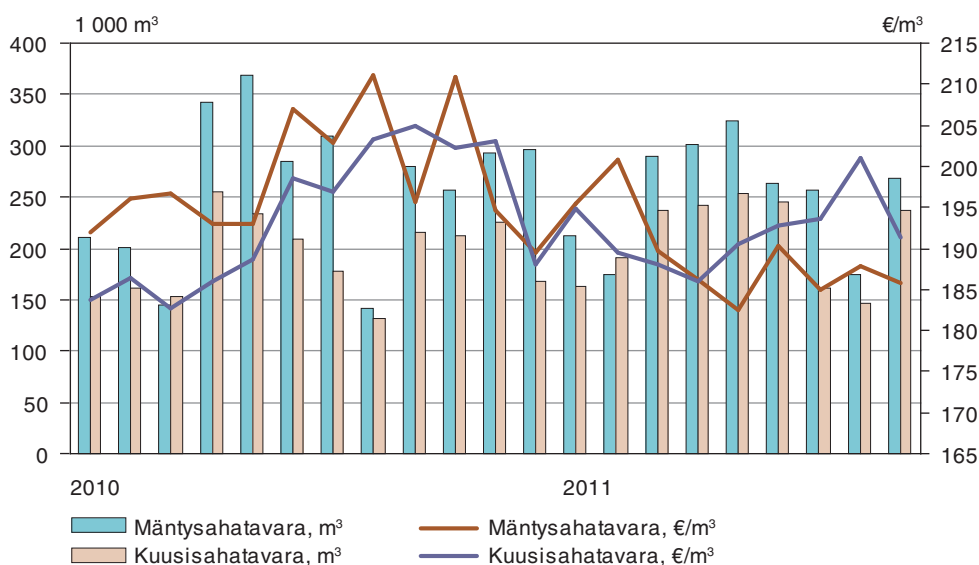
Jari Viitanen, Antti Mutanen ja Riitta Hänninen

Sahatavaran kysytäänäkymät heikot

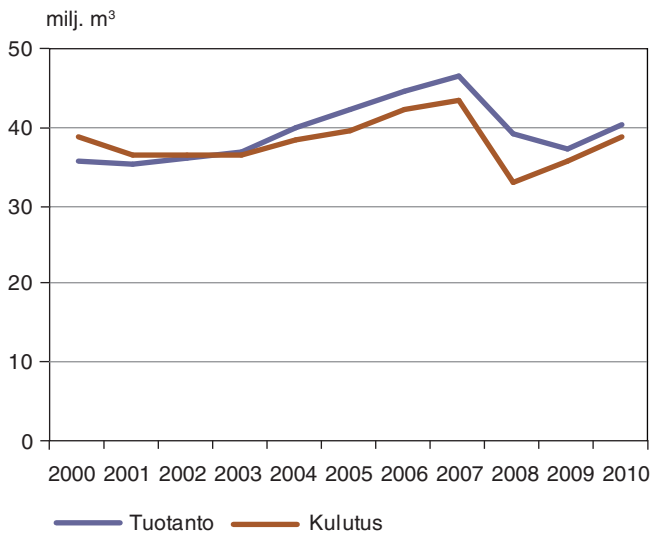
Suomen havusahatavaran vienti kasvoi alkuvuoden hyvän kehityksen ansiosta tammi–syyskuun tilastojen mukaan yhteensä 5 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Mäntysahatavaran vienti kasvoi 3 prosenttia ja kuusisahatavaran vienti 7 prosenttia. Sekä mänty- että kuusisahatavaran vientihinnat (viennin yksikköarvot) kääntyivät loivaan laskuun viime vuoden viimeisellä neljänneksellä, mutta lasku pysähtyi vuoden 2011 alkupuoliskolla. Kuusisahatavaran osalta vientihinnan lasku taittui toukokuussa ja mäntysahatavaran osalta kesäkuussa. Kesän aikana vientihinnat kohenivat lähelle vuoden 2010 korkeimpia noteerauksia, kunnes syyskuussa ne jälleen kääntyivät laskuun. Syyskuussa 2011 kuusisahatavaran vientihinta oli 191 €/m³ (vuotta aiemmin 205 €/m³). Mäntysahatavaran vientihinnan pudotus jäi kuusisahatavaraa hieman pienemmäksi: syyskuussa 2011 mäntysahatavaran vientihinta oli 186 €/m³, kun se

vuotta aiemmin oli ollut 195 €/m³. Mäntysahatavaraa on vuoden 2011 aikana toimitettu Suomesta eniten Egyptiin, Britanniaan ja Algeriaan. Kuusisahatavaraa puolestaan on viety eniten Ranskaan, Saksaan ja Japaniin.

Havusahatavaran vientihintojen alenemisen taustalla ovat kysynnän heikkeneminen ja kilpailun kiristyminen Suomen sahateteollisuuden keskeisillä vientimarkkinoilla. Euroopassa kytevä poliittinen, velka- ja pankkikriisi sekä niiden toistaiseksi epäonnistuneet ratkaisuyritykset ovat entisestään lisänneet epävarmuutta talouskehityksestä. Tämä on heijastunut EU- ja erityisesti euroalueen rakennustoimintaan, joka ei ole vielä ehtinyt toipua edes vuoden 2009 taantumasta. Rakentaminen myös normaalisti hiljenee talven myötä. Vaikka Euroopan keskuspankin odotetaan alentavan edelleen ohjaukorkoaan ensi vuoden alkupuolella, pankkien välisillä lainamarkkinoilla luottamuksen puute todennäköisesti nostaa markkina- ja antolainauskorkoja. Lainarahoituksella toteutettavia rakennusinvestointeja pyritäänkin siirtämään, kunnes talouden

Kuva 1. Suomen mänty- ja kuusisahatavaran vienti (m³) ja viennin yksikköarvot (€/m³), 2010:1–2011:9 (Tullihallitus ja Metla).

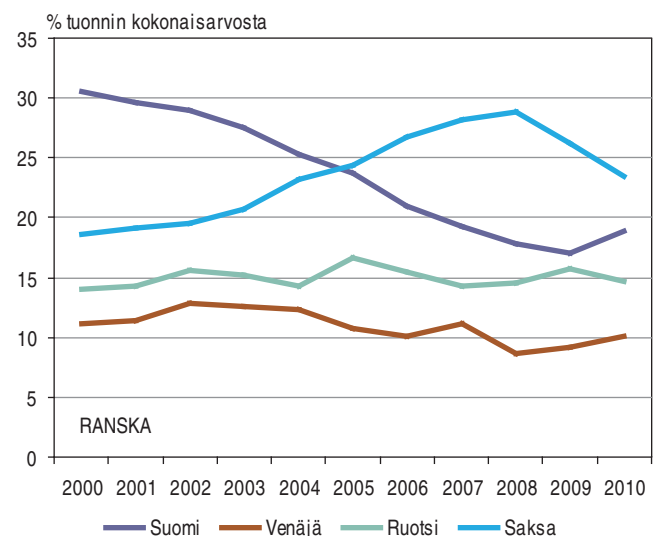
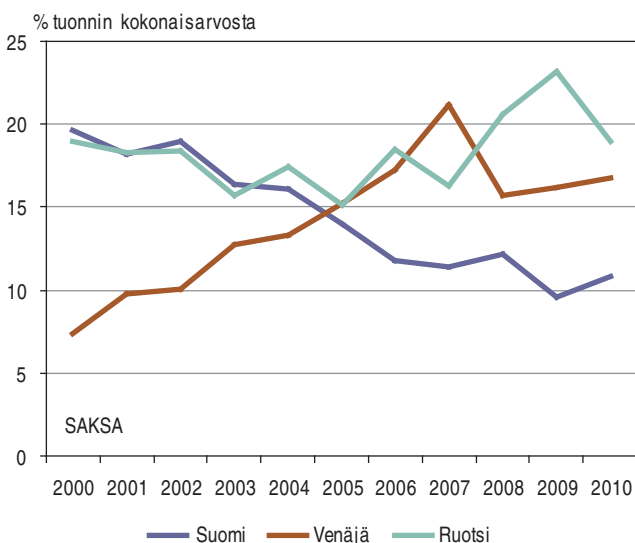
Kuva 2. Havusahatavaran tuotanto ja kulutus Länsi-Euroopassa 2000–2010 (ForesSTAT, FAO)

kehitysnäkymät selkeytyvät. Toistaiseksi ei kuitenkaan ole näköpiirissä, että Eurooppaa koettelevat kriisit ratkaisivat lähikuukausien aikana. Hyvin todennäköistä on, että koko Euroopan unionin talouskasvu tulee olemaan useiden lähivuosien aikana hidasta, mikä näkyy myös investointien ja rakentamisen hitaana kasvuna. Myöskään julkisin varoin rahoitettava infrastruktuurirakentaminen ei lähitulevaisuudessa kasva valtioiden supistaessa kulutusmenojaan.

Euroopassa sahausksen ylikapasiteettia ja markkinaosuuksien muutoksia

Euroopan sahatavaramarkkinoita on pitkään vaivannut sykli, joka on tuttu vaikkapa sianlihatuotannosta. Rakentamisen ja sahatavaran kysynnän kasvaessa sahatavaran hinta on noussut houkutellen sahatavaran tuottajia lisäämään tuotantoa ja rakentamaan uutta kapasiteettia. Tämä on johtanut sahatavaran liikatarjontaan ja kääntänyt sahatavaran markkinahinnat laskuun, jolloin tuotantoa on jouduttu jälleen supistamaan. Yhdistettynä normaaliin talouden sykliseen suhdannekehitykseen edellä kuvatun kaltainen sahatavaramarkkinoille tyypillinen kehityskulku on jälleen voimistumassa Euroopassa. Kuluvan vuoden alussa sahatavaran kysyntä Euroopassa oli kohtuullista, mihin tuottajat vastasivat lisäämällä tuotantoa. Talousnäkömien synkentyessä ja rakentamisen hiipuesssa sahatavaran markkinahinnat kääntyivät laskuun syksyllä 2011. Vuonna 2012 havusahatavaran kulutuksen arvioidaan kasvavan Euroopassa vain noin prosentin eli noin miljoona kuutiometriä kuluvaan vuoteen verrattuna.

Ylikapasiteetti ja liikatarjonta ovat 2000-luvulla johtaneet kilpailun kiristymiseen Euroopan sahatavaramarkkinoilla. Länsi-Euroopassa sahatavaran tuotanto kasvoi vuosina 2000–2007 noin 30 prosenttia eli 11 miljoonaa kuutiometriä. Venäjälle, Baltian maihin ja Ruotsiin on rakennettu lisää – ja suunnitellaan rakennettavan lähivuosina vielä lisää – kapasiteettia. Euroopassa sahauskapasiteetista arvioidaan tällä hetkellä olevan noin 15 prosenttia poissa käytöstä.

Kuva 3. Havusahatavaran tuontiosuuksien kehitys Saksassa ja Ranskassa 2000–2010 (Eurostat).

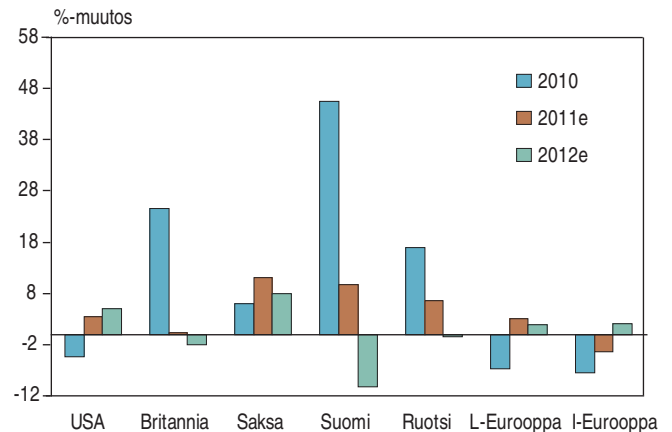
Sahatavaran liikatarjonta yhdessä heikentyvien suhdanneäkymien kanssa on johtanut kilpailun kiristytessä myös markkinaosuuksien uudelleenjakoon. Saksan sahatavaramarkkinoilla Venäjä ja Ruotsi ovat pystyneet viime vuosina kasvattamaan tuontiosuuksiaan, kun taas Suomen asema on heikentynyt. Venäjän sahatavaran viennin kasvun taustalla on ollut erityisesti halpa puuraaka-aine, vaikka muiden kustannusten nousu ja valuuttakurssikehitys ovatkin yleisesti heikentäneet venäläisten metsäteollisuustuotteiden reaalista hintakilpailukykyä. Ruotsin kasvaneen tuontiosuuden taustalla ovat puolestaan olleet halpa myrskytuhopuu ja vuonna 2008 alkanut kruunun devalvoituminen. Tämän vuoden aikana nämä molemmat kilpailuedut ovat poistuneet. Ensi vuonna Ruotsin taloutta kuitenkin uhkaa lähes nollakasvu, mikä saattaa johtaa jälleen kruunun heikkenemiseen ja ruotsalaisen sahatavaran hintakilpailukykyyn kasvuun.

Rakentaminen elpyy hitaasti ja päätasaisesti

Euroopassa rakentamisen ennakoitaan elpyvän ja kasvavan hitaasti lähivuosien aikana. Euroalueen velkakriisin seurauksena rakentamista kuvaavat suhdanneindikaattorit ovat kesän jälkeen kääntyneet jälleen laskuun. Mahdollinen markkinakorkojen nousu lähivuosina ei myöskään kannusta rakentamista. Euroconstructin marraskuun ennusteen mukaan uusien asuntojen rakentaminen kasvaa Länsi-Euroopassa vain 1,8 prosenttia ensi vuonna. Euroalueen sisällä kasvu on lisäksi voimakkaasti eriytynyt. Saksassa uusien asuntojen rakentamisen ennakoitaan kasvavan 8 prosenttia, kun taas Irlannissa ja Portugalissa rakentaminen supistuu entisestään. Suomessa uusien asuntojen rakentaminen supistuu 10 prosenttia ja Ruotsissakin rakentaminen vähenee hieman kuluvaan vuoteen verrattuna. Korjausrakentamisen arvioidaan kasvavan hitaasti. Korjausrakentamisen osuus asuntorakentamisen arvosta on noussut jo 60 prosenttiin.

Sahatavara- ja raakapuumarkkinat globalisoituvat

Rakentamisen ja sahatavaran kysynnän hidaskasvu Euroopassa on johtanut siihen, että liikatarjontaa on jo vuosia purettu lisäämällä vientiä maanosan ulkopuolelle. Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta onkin tullut tärkeitä kohdealueita pohjoismaisille ja venäläisille sahatavarantuottajille. Levottomuudet ja alueiden talouksien heikentyneet

Kuva 4. Uusien asuntojen rakentaminen 2010–2012 (Euroconstruct, Bank of Montreal).

kasvunäkymät ovat rajoittaneet sahatavaran kysyntää, ja vientimäärät ovat kuluvan vuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana supistuneet. Esimerkiksi Suomesta mäntysahatavaraa vietiin tammi-syyskuun aikana Egyptiin 460 tuhatta kuutiometriä, mikä oli 17 prosenttia vuodentakaista vähemmän. Poliittisen tilanteen rauhoittumisen ja infrastruktuurien jälleenrakentamisen myötä toimitukset alueelle voivat ensi vuoden aikana kääntyä kuitenkin selvään nousuun.

Japanin maaliskuussa 2011 tapahtuneen maanjäristyksen tuhojen jälleenrakennus on kesän aikana päässyt käyntiin ja sahatavaran tuonti maahan on kasvanut vuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana 9 prosenttia viime vuoden vastaavasta ajanjaksosta. Japanin sahatavaran kokonaistuonnin ennakoitaan tänä vuonna olevan 6,8 miljoonaa kuutiometriä, mikä on korkein tuontimäärä sitten vuoden 2007. Suomesta havusahatavaran toimitukset Japaniin ovat kuluvan vuoden tammi-syyskuussa kasvaneet noin 10 prosenttia edellisvuodesta. Ensi vuoden aikana sahatavaran kysyntä Japanissa kasvaa edelleen jälleenrakentamisen jatkuessa.

Kiinan kasvava raaka-aineiden tarve on 2000-luvun aikana kääntänyt nopeasti globaaleja raakapuun ja sahatavaran kauppavirtoja. Eniten kysynnän kasvusta ovat hyötäneet pohjoisamerikkalaiset sahatavarantuottajat. Asuntorakentamisen romahdus Yhdysvalloissa ja toisaalta mittavat puiden hyönteistuhot Kanadassa ovat samanaikaisesti sekä heikentäneet sahatavaran kysyntää että lisänneet sen tarjontaa. Toimitukset Kiinaan ovat helpottaneet tätä Pohjois-Amerikan sisäistä kysynnän ja tarjonnan epäsuhtaa. Kiinan kasvavaa sahatavaran ja raakapuun tarvetta on tyydytetty myös tuonnilla Uudesta-Seelannista,

Australiasta ja muista Aasian maista. Sahatavaran viennin Venäjältä Kiinaan arvioidaan tänä vuonna kasvavan lähes 6 miljoonaa kuutiometriin, mikä on noin 15 prosenttia viime vuotta enemmän.

Venäjän mahdollinen liittyminen maailman kauppajärjestö WTO:hon ensi vuoden aikana tulee todennäköisesti jossain määrin muuttamaan tukkien ja sahatavaran kauppavirtoja. Venäjä asettaa havupuulajeille vientikiintiöt, joiden sisällä vientitullit alenevat nykyisestä. Kuusen vientikiintiö tulee olemaan yhteensä 6,2 miljoonaa kuutiometriä, josta EU-alueen osuus on noin 95 prosenttia (5,9 milj. m³). Männyn vientikiintiö on yhteensä 16 miljoonaa kuutiometriä, josta EU-alueen osuus on noin 23 prosenttia (3,6 milj. m³). Koivulle ei aseteta vientikiintiötä, mutta suuriläpimittaisen koivun vientitulli tulee alenemaan. Myös haavan vientitulli alenee. On todennäköistä, että vientitullien aleneminen tulee hieman lisäämään havutukkien vientiä Suomeen, Ruotsiin ja Baltian maihin, mikä puolestaan heikentää Luoteis-Venäjällä sijaitsevien sahojen raaka-aineen saatavuutta sekä nostaa sen hintaa. Tämä heikentää edelleen venäläisen sahatavaran kilpailukykyä Euroopassa, mikäli valuuttakursseissa ei tapahdu merkittäviä muutoksia.

Sahatavaran tuotannon muutokset ovat heijastuneet selvästi myös raakapuumarkkinoille. Sahatavaran tuotannon kasvun myötä erityisesti Ruotsissa ja Baltian maissa vuonna 2010 alkanut havutukkien hinnannousu on kuluneen kesän ja syksyn aikana tasaantunut. Ruotsissa halvan myrskytuhopuun loputtua havutukkien tienvarsihinnat kävivät alkuvuonna 2011 korkeimmillaan tasolla 55 €/m³ (ilman kuorta). Tältä tasolta havutukin hinta Ruotsissa oli syksyyn mennessä pudonnut jo 18 prosenttia. Keski-Euroopassa havutukkien tienvarsihinnat ovat kuluvana vuonna liikkuneet peräti tasolla 100 euroa/m³ (ilman kuorta). Kiinan vahvan kysynnän myötä raakapuun hinnat ovat nousseet myös muualla maailmassa. Suomessa havutukkien hintapiikki oli heinäkuussa, jonka jälkeen hinnat ovat hieman laskeneet.

Kotimaassa rakentaminen hiljenee ja sahatavaran tuotantoa supistetaan

Suomessa rakentaminen elpyi viime vuonna ennätysvauhtia vuosien 2008–2009 taantumasta. Euroconstruc-tin marraskuussa esittämien ennusteiden mukaan uusien asuntojen rakentaminen kasvaa tänä vuonna noin 10 prosenttia viime vuodesta, mutta ensi vuonna sen arvioidaan kuluvaan vuoteen nähden supistuvan yli 10 prosenttia. Korjaus- sekä maa- ja vesirakentamisen sen sijaan arvioidaan hieman kasvavan ensi vuonna. Vaikka marraskuussa Elinkeinoelämän keskusliiton julkaisema rakentamisen luottamusindikaattori on pitkän aikavälin keskiarvon tasolla ja vielä kaukana taantumasta aikaisista negatiivisista saldoluvuista, rakennusyriyten tilauskanta on pysynyt heikkona. Talven aikana rakennustoiminta normaalistikin hidastuu ja siten sahatavaran kysyntä pysyy kotimaassa heikkona.

Vaikka sahatavaran tuotanto kuluvan vuoden tammi–syyskuun aikana oli vielä prosentin suurempaa kuin vastaavana aikana vuotta aiemmin, heikentyneet suhdannenäkymät sekä kotimaassa että vientisektorilla ovat jo johtaneet tuottajien ilmoituksiin tuotannonrajoituksista, vuorojen supistamisista ja lomautuksista. Mikäli talouden epävarmuus ei lievene ja rakentamisen vaikeudet jatkuvat, talven aikana on odotettavissa lisää tuotannonrajoituksia sekä Suomessa että ulkomailla.

Rakennussektorilla suhdannekäänteet ovat kuitenkin tapahtuneet nopeasti ja usein ennalta arvaamattomasti. Siten lähikuukausien ratkaisut euroalueen kriisin selvittämiseksi sekä luottamuksen palautuminen talouskehitykseen voivat nopeastikin kohentaa rakentamisen edellytyksiä ja tätä kautta vaikuttaa myönteisesti myös sahatavaran kysyntään.